

Журба О.Ю.

аспірант,

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Визначальне місце в системі місцевих фінансів належить місцевому бюджету. З огляду на сучасні тенденції відносно децентралізації управління фінансовими ресурсами держави актуальності набуває повнота визначення ролі та значення місцевих бюджетів в структурі місцевих фінансів. Місцеві бюджети виступають не тільки основним фінансовим інститутом в фінансовій системі органів місцевого самоврядування, а й займають центральне місце в економічній системі кожної держави. Сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України виходять на перший план, адже фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами. Крім того, місцеві бюджети є найбільшою складовою бюджетної системи держави, вони також займають вагоме місце в перерозподілі валового національного продукту, здійсненні соціального захисту населення, проведенні інвестиційної політики та охороні навколишнього природного середовища.

В сучасній науково-економічній літературі, присвяченій питанням формування місцевих бюджетів недостатня увага приділяється аспектам визначення місця і ролі місцевих бюджетів в загальній системі фінансів місцевих органів самоврядування та не проводиться ідентифікація пріоритетних напрямків перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку міста. Ефективне задоволення потреб населення залежить від фінансової самодостатності території. Основою фінансової автономії органів місцевого управління є місцеві бюджети, які використовуються для регулювання господарських процесів, розвитку культури і освіти, вирішення соціальних проблем тощо. Саме місцеві бюджети виступають важливим елементом системи фінансового регулювання не тільки регіону, але й економіки загалом; їх збалансованість та оптимальність являє собою одну з основних умов економічного зростання, бюджетне регулювання дає змогу цілеспрямовано впливати на темпи розвитку суспільного виробництва. У зв'язку з цим, завдання підвищення ефективності управління соціально-економічними процесами в регіонах та їх фінансове забезпечення на даному етапі розвитку України набуває особливої актуальності [4, с. 10].

При розкритті сутності місцевих бюджетів слід виходити з того, що місцеві бюджети, з одного боку, є складовою частиною бюджетної системи держави, а з іншого – складовою частиною місцевих фінансів і віддзерка-

люють певну систему економічних відносин. Ці економічні відносини виникають у двох площинах: у процесі формування доходів різних рівнів місцевих бюджетів, і при їх використанні як цільових фондів грошових коштів місцевих органів самоврядування. Незважаючи на велику різницю між доходами і видатками місцевих бюджетів, характерним для цих двох напрямів є те, що вони – носії розподільних відносин і мають однакове призначення – найповніше задовольняти потреби регіону. У процесі розподілу вартості валового внутрішнього продукту шляхом формування та використання місцевих бюджетів грошові відносини виникають між бюджетами середньої ланки та вищими бюджетами, підприємствами комунальної форми власності, закладами соціально-культурної сфери та населенням регіону [1, с. 169].

Не менш важливою особливістю функціонування місцевих бюджетів є те, що вони забезпечують матеріальну незалежність органів місцевого самоврядування, і безпосередньо їм підпорядковані. Це дає змогу місцевим органам самоврядування бути організаторами цих бюджетних відносин. Бюджетна система України побудована на принципах, які визначені Бюджетним кодексом України. Підводячи підсумок характерним принципам побудови бюджетної системи України, необхідно зазначити, що найбільшій пріоритетності в сучасних умовах функціонування вітчизняної економіки набуває самостійність усіх бюджетів. Так, автономія місцевих бюджетів полягає в: неможливості їх включення до державного та інших бюджетів; наявності власних та законодавчо закріплених доходів; стабільності умов надходження грошових коштів до бюджету; можливості самостійно визначати напрямки використання фінансових ресурсів; праві самостійно розпоряджатись вільними бюджетними коштами, а також обмеження, на законодавчому рівні, їх вилучення; компенсації державою витрат органів місцевої влади, які виникають в результаті рішень, ухвалених органами державної влади на вищому рівні [2, с. 105]. Важливим при оцінці ролі місцевих бюджетів у соціально-економічному розвитку регіонів є аналіз співвідношення обсягів місцевих бюджетів із загальними витратами зведеного бюджету.

Таблиця 1

**Співвідношення обсягу місцевих бюджетів
із витратами зведеного бюджету**

Роки	Показники, тис.грн.			Питома вага видатків, %		
	2014	2015	2016	2015	2016	2016
Видатки державного бюджету	242,3	303,6	332,8	58,7	80,3	79,9
Видатки місцевих бюджетів	65	74,3	83,8	41,3	19,7	20,1
Видатки зведеного бюджету	307,3	377,9	416,6	100	100	100

У 2014–2016 роках, питома вага видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни неухильно знижується, порівняно з 2014 роком, що свідчить про посилення впливу центральних органів влади на розподіл коштів. Так, у 2014 році частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України складала 41,3%, а у 2015 та 2016 роках 19,7% та 20,1% відповідно. Аналіз

наведених статистичних даних підтверджує те, що роль місцевих бюджетів у фінансуванні витратків регіонів має тенденцію до зростання. Місцеві бюджети мають свою внутрішню структуру та характерні відмінності. Так, незважаючи на те, що на сьогодні нараховується понад 14 тис. місцевих бюджетів, а найчисельнішу групу становлять сільські й селищні бюджети (більше 10 тис.), понад 72 % всіх витрат місцевих бюджетів здійснюється через обласні бюджети (їх 24) та бюджети міст загальнодержавного й обласного підпорядкування (223). Значно меншу частку становлять витрати інших видів місцевих бюджетів: сільських – 4,5 %, міст районного підпорядкування – 1,9 %, селищних – 1,8 % (рис. 1).

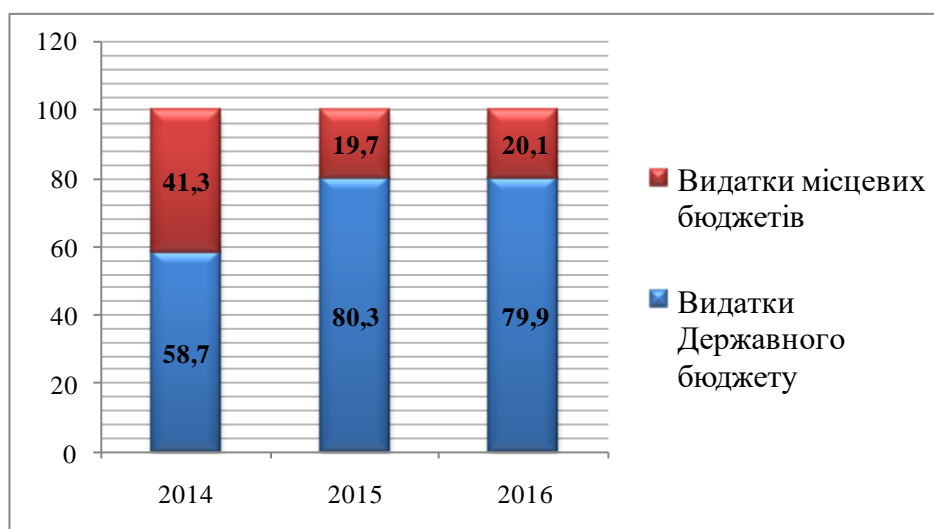

Рис. 1. Питома вага витратків у структурі Зведеного бюджету України за 2014–2016 рр, %.

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Із аналізу видно, що найбільш чисельну групу складають бюджети районів, що об'єднують районні, селищні, сільські та міст районного підпорядкування, які є базовими в бюджетній системі країни. Усе це свідчить, що при подальшому реформуванні бюджетної системи необхідно чітко визначити значення місцевих бюджетів з урахуванням особливостей і чіткого розмежування функцій між окремими ланками місцевих фінансів. Адже, за допомогою місцевих бюджетів реалізуються загальнодержавні програми, пов'язані з розвитком галузей народного господарства, здійснюється підтримка вітчизняних виробників, фінансуються заходи з підвищення життєвого рівня населення, створення нових робочих місць, з реабілітації та працевлаштування інвалідів, виплачуються допомоги незаконно депортованим особам, біженцям, реабілітованим.

У сучасних умовах місцеві органи влади повинні забезпечувати комплексний розвиток території, пропорційний розвиток виробничої і невиробничої сфери на підвідомчій території. Це приводить до подальшого розширення і зміцнення фінансової бази регіональних органів влади.

Пріоритетними напрямками перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку міста повинно стати

удосконалення наступних аспектів їх формування, розподілу і використання: підвищення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування шляхом закріплення за ними додаткових дохідних джерел; вдосконалення системи надання та використання субвенцій на реалізацію програм соціально-економічного розвитку; зменшення диспропорцій формування ресурсної бази місцевих бюджетів; розмежування повноважень між державними та місцевими бюджетами на засадах збалансування загальнодержавних та регіональних інтересів; розроблення програм розвитку регіонів на середньострокову перспективу.

Таким чином, ефективним напрямом забезпечення збалансованості бюджетної системи в Україні має стати перетворення місцевих бюджетів у дієвий інструмент соціально-економічного розвитку регіонів. Слід відмітити, що від ефективності регіональної політики прямо пропорційно залежить обсяг бюджетного фінансування регіональних потреб, отже, і життєвий рівень населення регіону. Тільки за умови досягнення максимального збалансування між напрямками місцевої бюджетної політики, направленої на задоволення соціальних та економічних потреб суспільства, місцеві органи влади мають можливість досягти як фінансової стабільності суб'єктів господарювання даної адміністративно-територіальної одиниці, так і добробуту суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Бондарук Т. Концептуальні засади реформування місцевих бюджетів України / Т. Бондарук // Світ фінансів. – 2011. – № 2. – С. 168–171.
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog>

Карасьова І.В.

студентка,

Криворізький національний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з причин кризової ситуації багатьох українських підприємств є наявність недостатньо ефективної системи управління фінансовими ресурсами – найважливішим чинником економічного зростання та розвитку підприємства.

Проблемам управління фінансовими ресурсами присвячені праці економістів Ареф'євої О.В., Ваньковича Д.В., Казакової В.І. Нестеренко Н.В. ін.

Управління фінансовими ресурсами – це система інструментів, методів, форм розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з процесами формування, розподілу і використання фінансових ресурсів для досягнення стійкого фінансового стану та ефективної діяльності підприємства.